

Лисенко Михайло Миколайович*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Лубни, Україна*E-mail: m.n.lysenko@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5025-167X>**Юрків Ярослава Ігорівна***доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи**Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Лубни, Україна*E-mail: yurkiv.yara@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9890-7855>**Практичні аспекти психосоціальної підтримки студентів переміщеного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану**

У статті обґрунтовано практичні аспекти психосоціальної підтримки студентів переміщеного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. Актуальність теми зумовлена зростанням психоемоційного навантаження на здобувачів освіти, порушенням звичних соціальних зв'язків, необхідністю адаптації до нових умов навчання та потребою у збереженні ментального здоров'я студентської молоді. На основі аналізу нормативно-правових документів і сучасних наукових праць з'ясовано, що психосоціальна підтримка в переміщеному закладі вищої освіти має розглядатися як комплексна інституційна практика, що поєднує психологічний, педагогічний, соціальний і комунікативний складники. Визначено, що її зміст охоплює профілактику дезадаптації, раннє виявлення психоемоційних труднощів, індивідуальне та групове консультування, розвиток резильєнтності, підтримку навчальної мотивації, відновлення відчуття безпеки та формування сприятливого академічного середовища. Установлено, що найбільш значущими практичними аспектами є організаційно-інституційний, психолого-педагогічний, соціально-інтеграційний і цифрово-комунікаційний. Доведено, що результативність підтримки зростає за умови чіткої університетської політики ментального здоров'я, підготовки викладачів і кураторів до травмоутливої взаємодії, функціонування психологічної служби, доступності цифрових сервісів допомоги, залучення студентів до груп взаємопідтримки, волонтерських і соціокультурних ініціатив. Узагальнено, що сучасними ефективними формами і методами психосоціальної підтримки є індивідуальне консультування, кризові та стабілізаційні інтервенції, кураторський супровід, психоедукація, скринінг психоемоційного стану, техніки саморегуляції, фасилітована групова взаємодія та інтеграція підтримувальних практик у структуру освітнього процесу. Отримані результати підтверджують необхідність системного впровадження психосоціальної підтримки як важливої умови збереження благополуччя студентів переміщеного закладу вищої освіти.

Ключові слова: психосоціальна підтримка, студенти, переміщений заклад вищої освіти, воєнний стан, ментальне здоров'я.

Вступ. Функціонування переміщених закладів вищої освіти в умовах воєнного стану поєднує освітні, соціальні, психологічні й комунікативні виклики, які безпосередньо впливають на здатність студентства підтримувати навчальну мотивацію, емоційну рівновагу, відчуття приналежності до академічної спільноти та готовність до професійного саморозвитку. Правові засади забезпечення права на освіту, безпечне освітнє середовище, недискримінацію, підтримку людської гідності й розвиток особистості закріплено в Законі України «Про освіту» (Про освіту, 2017) та Законі України «Про вищу освіту» (Про вищу освіту, 2014). У контексті тривалої війни посилюється значення положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, де окреслено потребу в підвищенні стійкості системи вищої освіти, розвитку студентоцентрованого підходу, цифрової доступності та збереження людського потенціалу університетів (Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти..., 2022).

Окремої уваги потребує нормативне закріплення підходів до охорони психічного здоров'я та комплексної допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, переживають травматичний досвід втрати дому, вимушеного переселення, розриву соціальних зв'язків і тривалого стресу. У Законі України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» визначено організаційні

та соціальні засади доступності допомоги у сфері психічного здоров'я, міжсекторальної взаємодії та орієнтації на психологічне благополуччя людини (Про систему охорони психічного здоров'я в Україні, 2025). Для переміщеного закладу вищої освіти така нормативна опора має прикладне значення, оскільки психосоціальна підтримка студентів передбачає координацію адміністрації, викладачів, психологічної служби, кураторів, органів студентського самоврядування, соціальних партнерів і цифрових сервісів допомоги.

У науковому обґрунтуванні проблеми важливими є дослідження, у яких поєднано теоретичне підґрунтя із практичними моделями підтримки. Вартим уваги є твердження авторського колективу посібника «Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс», де психосоціальну допомогу розкрито як систему дій, спрямованих на відновлення почуття безпеки, соціальної включеності та внутрішніх ресурсів людини (Гусак, Чернобровкіна, Чернобровкін, Максименко, Богданов & Бойко, 2017). Значущою вважаємо позицію укладачів навчально-методичного довідника «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу», які обґрунтовують необхідність поєднання цифрової доступності, психологічного супроводу, консультативної допомоги й гнучкої комунікації з різними категоріями здобувачів освіти (Соціальна інклюзія ..., 2021).

Мета та завдання дослідження. Мета статті – обґрунтувати практичні аспекти психосоціальної підтримки студентів переміщеного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану.

Результати дослідження. Психосоціальна підтримка студентів переміщеного закладу вищої освіти має розглядатися як цілісна система дій, що охоплює профілактику дезадаптації, раннє виявлення психоемоційних труднощів, індивідуальне і групове консультування, відновлення соціальних зв'язків, збереження навчальної мотивації, формування резильєнтності та створення безпечного академічного середовища. Важливими є реагування на гострі стресові стани й довготривалу організацію університетського життя, у межах якого студент відчуває доступність допомоги, зрозумілість правил, педагогічну підтримку й можливість поступово відновлювати відчуття контролю над власною освітньою траєкторією.

В контексті наукового пошуку цінними є наукові висновки І. Войціх та О. Польовик, які зазначають, що в умовах військового стану фокус педагогічної взаємодії доцільно зміщувати від формального контролю до підтримки емоційної рівноваги, нормалізації переживань, гнучкого планування навчання та надання зрозумілої інформації про доступні ресурси допомоги (Войціх & Польовик, 2022).

Наукові положення вищезазначених вчених допомагають окреслити практичний аспект підтримки – психолого-педагогічне пом'якшення навчального стресу. Для переміщеного університету такий підхід передбачає адаптивні дедлайни, диференційоване академічне навантаження, чутливу комунікацію викладача, відмову від надмірної санкційної риторики, короткі стабілізаційні вправи під час занять, інформування про можливості звернення до психолога та підтримку студентів, які мають труднощі з концентрацією, сном, саморегуляцією або участю в синхронному навчанні.

Важливим для нашої наукової розвідки є дослідження О. Кравченко, яке полягає в тому, що в кризових умовах результативно виявляється не поодинокі консультація, а багаторівнева модель підтримки, де поєднано науково-дослідний, просвітницький, консультативний, проєктний і партнерський компоненти. Подані О. Кравченко міркування становлять цінний внесок у розуміння того, що психосоціальна підтримка набуває більшої ефективності за наявності інституційної рамки, а не існує лише як індивідуальна ініціатива окремого фахівця. Авторка на матеріалі роботи факультету соціальної та психологічної освіти узагальнює практики, які мають безпосередню прикладну цінність для університетського середовища: а) створення центрів і програм підтримки; б) проведення опитувань щодо психоемоційного стану здобувачів; в) залучення студентства до проєктів соціальної взаємодії; г) організацію тренінгів, флешмобів, груп взаємодопомоги та інформаційних кампаній (Кравченко, 2023).

Разом із тим, науковий підхід І. Періг корисно застосовувати для аналізу психологічного супроводу як системи, що включає діагностику, психологічний вплив та подальший супровід виконання рекомендацій. Погоджуємося з міркуваннями І. Періг, яка відзначає, що реалізація психологічного супроводу та комплексної програми збереження і підтримки психічного здоров'я у вищих закладах освіти в контексті психологічної служби має носити комплексний та систематичний характер. Для студентів переміщеного закладу вищої освіти такий підхід означає регулярний скринінг запитів, індивідуальні маршрути допомоги, кураторський супровід першокурсників, психоедукаційні мінікурси з саморегуляції, а також супровід академічних груп у періоди загострення безпекової ситуації (Періг, 2024, с. 123).

Розділяємо точку зору В. Бочелюка та А. Турубарової, які наголошують на необхідності створення комплексної системи психологічної підтримки учасників освітнього процесу закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. Важливим для нашого дослідження є підхід названих авторів, які наголошують на поєднанні соціально-психологічної підтримки, підвищення стресостійкості, балансу між навчанням

і особистим життям, позитивним спілкуванням, достовірною інформацією та безпечним освітнім середовищем. У межах практики переміщеного університету наведені положення варто реалізовувати через університетські протоколи кризового інформування, онлайн- і офлайн-консультування, тижні ментального здоров'я, групи короткотривалої підтримки, маршрути перенаправлення до профільних фахівців і партнерських служб та ін. (Бочелюк & Турубарова, 2025).

Підтримуємо дослідницьку думку Н. Беляєвої та Ю. Боловацької, котрі аргументують, що адаптація студентів-переселенців до університетського середовища є багатовимірним процесом, у якому виховна діяльність, позааудиторні заходи й участь у студентських спільнотах виконують не другорядну, а системоутворювальну функцію (Беляєва & Боловацька, 2017). Вбачаємо цінність у наукових ідеях дослідників, які що зосереджуються на включенні студентів у життя університету через громадянську активність, культурні ініціативи, індивідуальну підтримку та діяльність кураторів. Для переміщеного закладу вищої освіти наведені положення мають особливу вагу, оскільки соціальна адаптація часто передує стійкому академічному функціонуванню. За відсутності відчуття належності до спільноти навіть якісно організований освітній процес не забезпечує достатнього рівня включеності, мотивації та довіри.

Особливу увагу привертають положення, сформульовані М. Братко та А. Романовою, які стверджують, що психоемоційний клімат освітнього закладу під час війни суттєво впливає на конфліктність, згуртованість, характер комунікації та суб'єктивне відчуття безпеки. Для переміщеного університету наведене положення є методологічно значущим, адже психосоціальна підтримка не може обмежуватися роботою психолога з окремими студентами. Йдеться про формування цілісної культури взаємодії: 1) коректної комунікації адміністрації; 2) зрозумілої політики реагування на конфлікти; 3) поваги до різного досвіду переживання війни; 4) недопущення стигматизації психоемоційних труднощів; 5) підтримки студентів з окупованих територій, внутрішньо переміщених осіб, студентів, чий рідні перебувають у зоні бойових дій (Братко & Романова, 2025).

Отже, науковий аналіз низки досліджень надає підстави виділити кілька практичних аспектів психосоціальної підтримки студентів переміщеного ЗВО:

Перший аспект – організаційно-інституційний. До нього належать університетська політика ментального здоров'я, наявність психологічної служби, чіткі алгоритми звернення по допомогу, підготовка викладачів і кураторів, партнерство із зовнішніми сервісами, кризове інформування та координація між структурними підрозділами.

Другий аспект – психолого-педагогічний. Його становлять травмоутливі комунікація, гнучке академічне планування, формувальне оцінювання, супровід адаптації першокурсників, психоедукація, групові та індивідуальні інтервенції, техніки стабілізації, розвиток навичок саморегуляції та взаємопідтримки.

Третій аспект – соціально-інтеграційний. До нього належать студентські ініціативи, волонтерські практики, наставництво, позааудиторні події, клубна діяльність, відновлення горизонтальних зв'язків.

Четвертий аспект – цифрово-комунікаційний. Його репрезентують доступні онлайн-канали звернення, анонімні форми первинного запиту, телекомунікаційні консультації, цифрові кабінети підтримки, адаптивні дистанційні курси, відеоінструкції та онлайн-спільноти підтримки.

Серед найбільш результативних форм психосоціальної підтримки студентів переміщеного закладу вищої освіти виокремлюємо наступні: індивідуальне психологічне консультування; кризові та стабілізаційні інтервенції; групи взаємопідтримки; кураторський і тьюторський супровід; тренінги з подолання тривоги, саморегуляції й розвитку резильєнтності; інтеграцію підтримувальних модулів у освітні компоненти; комунікативні практики відновлення почуття спільноти; арттерапевтичні, тілесно-орієнтовані та ресурсні техніки; волонтерські й соціальні проекти, що повертають студентству суб'єктність і досвід корисної дії. До найбільш ефективних методів належать раннє виявлення груп ризику, скринінг психоемоційного стану, кейс-менеджмент, міждисциплінарне консультування, принципи травмоорієнтованого підходу, розвиток навичок самопомоги, рефлексивні практики, фасилітована групова взаємодія, короткі модулі першої психологічної допомоги й постійне підтримувальне інформування.

Висновки. Таким чином, психосоціальна підтримка здобувачів ЗВО переміщеного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану постає як комплексна інституційна практика, що поєднує освітній, психологічний, соціальний і комунікативний виміри. Аналіз наукових фахових джерел засвідчив, що результативність підтримки зростає за наявності чотирьох взаємопов'язаних умов: інституційної політики ментального здоров'я; підтримувальних практик в освітньому процесі; розвиненої культури травмоутливої взаємодії; цифрової та соціальної доступності сервісів допомоги.

Найважливішими сучасними формами і методами психосоціальної адаптації студентів у практиці переміщеного університету є індивідуальне та групове консультування, кураторський супровід, групи взаємопідтримки, волонтерські та соціокультурні ініціативи, кризове інформування, скринінг

психоемоційного стану, техніки саморегуляції, розвиток резильєнтності та інтеграція підтримки в структуру навчальних дисциплін.

Перспективи подальших досліджень у розробленні моделі інтегрованої психосоціальної підтримки студентів переміщених закладів вищої освіти.

Література

Беляєва Н. В., Боловацька Ю. І. Адаптація студентів-переселенців до університетського середовища засобами виховної діяльності. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 20. С. 23–26. URL: <https://sources.pnpu.edu.ua/article/download/209489/209503>.

Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологічні особливості формування ментального здоров'я учасників освітнього процесу закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. *Ментальне здоров'я*. 2025. № 4. С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-4.6>

Братко М. В., Романова А. А. Особливості психоемоційного клімату та конфліктів в освітніх закладах України під час війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 9(49). С. 1453–1464. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-1453-1464](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-1453-1464)

Войціх І. В., Польовик О. В. Психолого-педагогічна та емоційна підтримка студентів в умовах воєнного стану. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2022. № 6(354). С. 117–123. DOI: [10.12958/2227-2844-2022-6\(354\)-117-123](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-6(354)-117-123)

Гусак Н., Чернобровкіна В., Чернобровкін В., Максименко А., Богданов С., Бойко О. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : посібн. з проведення тренінгу / за заг. ред. Н. Гусак. Київ : НаУКМА, 2017. 174 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3970561c-4ae0-411d-a333-2d5261000069/content>

Кравченко О. О. Соціально-психологічна підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу в кризових ситуаціях (практичний досвід). *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 1. P. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4>

Періг І. М. Психологічний супровід учасників освітнього процесу закладів вищої освіти в контексті підтримки ментального здоров'я. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35(74). № 4. С. 120–124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.4/19>

Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.

Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025 № 4223-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4223-20>

Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80>

Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу : навч.-метод. довідн. / О. О. Кравченко, М. С. Міщенко, І. Г. Резніченко [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Київ : Візаві, 2021. 173 с.

Practical aspects of psychosocial support for students of a displaced higher education institution under martial law

Lysenko Mykhailo

*Graduate of the Third (educational and scientific) Level of Higher Education
State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", Lubny, Ukraine*

Yurkiv Yaroslava

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work
State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", Lubny, Ukraine*

The article substantiates the practical aspects of psychosocial support for students of a displaced higher education institution under martial law. The relevance of the topic is due to the increase in psycho-emotional stress on students, the disruption of usual social ties, the need to adapt to new learning conditions and the need to preserve the mental health of students. Based on the analysis of regulatory documents and modern scientific

works, it was found that psychosocial support in a displaced higher education institution should be considered as a comprehensive institutional practice that combines psychological, pedagogical, social and communicative components. It was determined that its content includes the prevention of maladaptation, early detection of psycho-emotional difficulties, individual and group counseling, development of resilience, support for academic motivation, restoration of a sense of security and the formation of a favorable academic environment. It was established that the most significant practical aspects are organizational and institutional, psychological and pedagogical, social and integrational and digital and communicational. It was proven that the effectiveness of support increases under the condition of a clear university policy on mental health, training of teachers and supervisors for trauma-sensitive interaction, functioning of the psychological service, availability of digital assistance services, involvement of students in mutual support groups, volunteer and socio-cultural initiatives. It was generalized that modern effective forms and methods of psychosocial support are individual counseling, crisis and stabilization interventions, curatorial support, psychoeducation, screening of psycho-emotional state, self-regulation techniques, facilitated group interaction and integration of supportive practices into the structure of the educational process. The results obtained confirm the need for systematic implementation of psychosocial support as an important condition for maintaining the well-being of students of a relocated higher education institution.

Key words: psychosocial support, students, relocated higher education institution, martial law, mental health.

References

Bieliaieva, N. V., & Bolovatska, Yu. I. (2017). Adaptatsiia studentiv-pereselentsiv do universytetskoho seredovshcha zasobamy vykhovnoi diialnosti [Adaptation of displaced students to the university environment by means of educational activity]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – Origins of Pedagogical Mastery*, 20, 23–26. Retrieved from <https://sources.pnp.u.edu.ua/article/download/209489/209503> [in Ukrainian].

Bocheliuk, V. Y., & Turubarova, A. V. (2025). Psykholohichni osoblyvosti formuvannia mentalnogo zdorovia uchasnykiv osvithnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity v umovakh voiennoho stanu [Psychological features of mental health formation of participants in the educational process of a higher education institution under martial law]. *Mentalne zdorovia – Mental Health*, 4, 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-4.6> [in Ukrainian].

Bratko, M. V., & Romanova, A. A. (2025). Osoblyvosti psykhoemotsiinoho klimatu ta konfliktiv v osvithnikh zakladakh Ukrainy pid chas viiny [Peculiarities of the psycho-emotional climate and conflicts in educational institutions of Ukraine during the war]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 9(49), 1453–1464. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-1453-14644](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-1453-14644) [in Ukrainian].

Voitsikh, I. V., & Polovyk, O. V. (2022). Psykholoho-pedahohichna ta emotsiina pidtrymka studentiv v umovakh viiskovoho stanu [Psychological-pedagogical and emotional support of students under martial law]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical Sciences*, 6(354), 117–123. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-6\(354\)-117-123](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-6(354)-117-123) [in Ukrainian].

Husak, N., Chernobrovkina, V., Chernobrovkin, V., Maksymenko, A., Bohdanov, S., & Boiko, O. (2017). Psykhosotsialna pidtrymka v umovakh nadzvychainykh sytuatsii: pidkhid rezyliens: posibnyk z provedennia treninhu [Psychosocial support in emergency situations: the resilience approach: a training manual]. Kyiv: National University of Kyiv-Mohyla Academy. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3970561c-4ae0-411d-a333-2d5261000069/content> [in Ukrainian].

Kravchenko, O. O. (2023). Sotsialno-psykholohichna pidtrymka mentalnogo zdorovia uchasnykiv osvithnoho protsesu v kryzovykh sytuatsiiakh (praktychnyi dosvid) [Socio-psychological support for the mental health of participants in the educational process in crisis situations (practical experience)]. *Social Work and Education*, 10(1), 35–46. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4> [in Ukrainian].

Perih, I. M. (2024). Psykholohichni suprovid uchasnykiv osvithnoho protsesu zakladiv vyshchoi osvity v konteksti pidtrymky mentalnogo zdorovia [Psychological support of participants in the educational process of higher education institutions in the context of mental health support]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Psykholohiia – Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology*, 35(74)(4), 120–124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.4/19> [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated 01.07.2014 No. 1556-VII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated 05.09.2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). Pro systemu okhorony psykhnichnoho zdorovia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 15.01.2025 № 4223-IX [On the mental health care system in Ukraine: Law of Ukraine dated 15.01.2025 No. 4223-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/4223-20> [in Ukrainian].

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky: rozporiadzhennia vid 23.02.2022 № 286-r [On approval of the Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022–2032: Decree dated 23.02.2022 No. 286-r]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80> [in Ukrainian].

Kravchenko, O. O., Mishchenko, M. S., Reznichenko, I. H., et al. (2021). Sotsialna inkluziia dystantsiinoho osvitnoho protsesu: navchalno-metodychnyi dovidnyk [Social inclusion of the distance educational process: educational and methodological handbook]. Kyiv: Vizavi [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Received: April 18, 2026

Accepted: May 14, 2026

Published: May 28, 2026